

1630 DE ANI DE LA CONCILIUL II ECUMENIC (CONSTANTINOPOL – 381)

Constantin Leonte

Anul acesta se împlinesc 1630 de ani de la Conciliul II Ecumenic de la Constantinopol, sinod care a avut un mare rol în istoria Bisericii universale. După condamnarea ereziei lui Arie, la Sinodul I Ecumenic, din 325, la Niceea, arienii și-au îndreptat virulența atacurilor împotriva Persoanei Duhului Sfânt, anulându-I dumnezeirea prin concepția că El este o creatură a Fiului, având o poziție intermediară între Dumnezeu și creatură. Acești eretici s-au mai numit *macedonieni* sau maratonieni. Denumirea de macedonieni li s-au adus de la numele episcopului semiarian Macedoniu, depus din scaun în anul 360 de Sinodul din Constantinopol, ca eretic. Când Macedoniu a murit, conducerea pnevmatomahilor a luat-o diaconul Maratoniu, hirotonit de Macedoniu ca episcop de Nicomidia. Egalitatea și deoființimea Duhului Sfânt cu Tatăl precum și cu Fiul au fost apărate și teologhisite, împotriva pnevmatomahilor, de marii Părinți și teologi ai secolului al III-lea: Sfântul Chiril al Ierusalimului, Sfântul Atanasie Cel Mare, de Părinții Capadocieni: Sfântul Vasile Cel Mare, Sfântul Grigorie de Nazians și Sfântul Grigorie de Nyssa, de Sfântul Didim Alexandrinul zis „Cel Orb” și de Sfântul Ambrozie al Milanului.

Dumnezeirea Sfântului Duh, ca și celelalte prerogative ale Sale, au fost demonstrate la Sinodul II Ecumenic. Acest sinod a fost convocat de împăratul Teodosie I la Constantinopol, în anul 381, la care au participat 150 de sinodali. La Sinodul I Ecumenic președinți au fost Sfântul Eustațiu al Antiohiei și Sfântul Alexandru al Alexandriei. La Sinodul II Ecumenic președinte al lucrărilor a fost Sfântul Grigorie de Nazians. Părinții Sinodului II Ecumenic, după ce au confirmat mai pe larg învățătura ortodoxă de la Niceea exprimată în Simbol, despre Dumnezeu Tatăl Creatorul și Proniatorul a tot ceea ce există, despre Dumnezeu Fiul Întrupat, Domnul nostru Iisus Hristos, Mântuitorul lumii, au condamnat erezia pnevmatomahilor și au mărturit, în mod expres, credința în Duhul Sfânt, cea de a III-a persoană a Sfintei Treimi (articolul 8 din Crez).

În mărturisirea credinței în Duhul Sfânt, Sfinții Părinți nu au

introdus termenii „Dumnezeu” și „de o ființă” ca în articolul II dedicat dumnezeirii lui Hristos, pentru a menaja pe creștinii care se fereau de orice formulă nouă, chiar dacă aceasta nu făcea altceva decât să exprime mai direct și mai clar învățătura ortodoxă a Bisericii. Prudența Sfinților Părinți sinodali s-a dovedit eficace. Erezia lui Macedoniu a fost părăsită; formularea învățaturii ortodoxe despre Duhul Sfânt fixate în sinodul constantinopolitan a rămas neschimbată, fiind confirmată de celelalte sinoade ecumenice (în special de Sinodul III și IV Ecumenic). Împreună cu întregul text al simbolului Niceo Constantinopolitan pe care îl folosește peste tot în slujbe și rugăciunile sale Biserica Ortodoxă, Dumnezeirea Duhului Sfânt este exprimată în mărturisirea Sinodului II Ecumenic, adică în articolul VIII al Simbolului, prin atributele „Domnul de viață Făcătorul” care implică pentru Duhul Sfânt plenitudinea dumnezeirii.

Consubstanțialitatea Duhului Sfânt cu Tatăl și cu Fiul este indicată și subliniată în mărturisirea Sinodului II Ecumenic îndată după ce se arată modul provenirii lui din Tatăl (purcedere) prin cuvintele: „Cel ce împreună cu Tatăl și cu Fiul este închinat și slăvit...”, care exprimă, în alți termeni deoființimea și egalitatea celor Trei persoane divine. Mai departe, în același articol al Simbolului, Duhul Sfânt este arătat ca grăind prin proroci, descoperind, deci pe Dumnezeu oamenilor cum ne încredințază, de altfel Sfântul Apostol Pavel prin cuvintele: „Cele ce ochiul n-a văzut și urechea n-a auzit și la inima omului nu s-au suit, pe acestea le-a gătit Dumnezeu celor ce-L iubesc pe El. Iar nouă ni le-a descoperit Dumnezeu prin Duhul Sfânt, fiindcă toate le cercetează chiar și adâncurile lui Dumnezeu”. (I Corinteni 2,9-10) Duhul Sfânt este sufletul și viața Bisericii, este plenitudinea vieții dumnezeiești revărsate în Biserică prin capul ei, Iisus Hristos. Prin Duhul Sfânt Dumnezeu se prelungește în oameni încorporându-I în Sine, ca mădulare ale trupului Său, Biserica. Și anume prin Sfintele Taine, care sunt lucrările lui Hristos în Duhul Sfânt. Iată aici rațiunea pentru care Simbolul Constantinopolitan formulează succint învățătura despre Biserică, indicându-i notele ei specifice: unitatea, sfințenia, sobornicitatea și apostolicitatea (articolul IX), învățătura despre Botez și prin aceasta despre toate Tainele Bisericii (articolul X) și învățătura despre învierea morților (articolul XI) și viața veșnică (articolul XII).

Cu mărturisirea credinței în Duhul Sfânt la Sinodul II Ecumenic se încheia în toate elementele ei dogma Sfintei Treimi, ca bază a mărturisirii

noastre în Hristos. Fiul și Duhul Sfânt își au originea în Tatăl mai înainte de toți vecii, Fiul prin naștere, iar Duhul Sfânt prin purcedere. „Noi cunoaștem că există deosebiri între naștere și purcedere dar care este modul deosebirii nu știm deloc. Nașterea Fiului din Tatăl și purcederea Sfântului Duh sunt simultane” (Sfântul Ioan Damaschin, **Dogmatica** 1,8).

Simbolul Niceo-Constantinopolitan este sinteza concisă, cuprinzătoare, a învățaturii Bisericii, care explică apartenența noastră eclesială și de care este dependentă însăși mântuirea noastră. De aceea, Crezul se rostește la Botez și la Sfânta Liturghie. La Botez pentru a arăta că noul botezat primește credința cea adevărată în Sfânta Treime și devine membru al Bisericii în care se pastrează adevărul atotcuprinzător al mântuirii omului.

La Sfânta Liturghie, prin rostirea Crezului se arată că aducerea jertfei se face numai de cei care sunt în credința cea adevărată. Numai credincioșii care păstrează credința (dogma) adevărată pot participa la jertfa lui Hristos, ca să învieze cu El.

Crezul este dovada iubirii lui Dumnezeu față de credincioși și mărturisirea Lui de către noi este recunoașterea acestei dovezi a iubirii Lui. Mărturisirea Lui în comun este manifestarea iubirii noastre întreolaltă întemeiată pe iubirea Lui față de noi. E o manifestare a sobornicității Bisericii în dreapta credință, întemeiată pe mărturisirea comună față de noi și a dragostei noastre față de El și între noi, mai ales ca îl rostim în toate Bisericile.

Mărturisirea credinței noastre în nemăsurata iubire a lui Dumnezeu față de noi este revelată prin faptul că Însuși Fiul lui Dumnezeu cel de o ființă cu Tatăl s-a făcut pentru noi și pentru a noastră mântuire om, S-a răstignit și a înviat ca să ne dăruiască și nouă Învierea și viața veacului ce va să vie. Credincioșii se pregătesc prin mărturisirea comună a Crezului să primească pe același Hristos prin Sfânta Împărtășanie, așa cum se pregătesc să-L primească în Taina Botezului, s-au să-L reprimească în Taina Mărturisirii sau, în sfârșit, cei ce vor primi harul Arhierii. Sfântul Maxim Mărturisitorul vede în rostirea comună a Crezului după sărutarea reciprocă, semnul veșnicei mulțumiri și preaslăviri unite și unitare a lui Dumnezeu de către noi. El teologhisește astfel: „Mărturisirea dumnezeiescului Simbol al Credinței făcută de către toți înseamnă mărturisirea tainică ce o vom aduce în vecii vecilor preaînțeleptei purtări de grijă a lui Dumnezeu prin rațiunea și motivele uimitoare prin care ne-am mântuit (P.G 91, col.796). De aceea, expresia „Ușile, Ușile...!” poate

avea și sensul: „deschide-ți ușile minții voastre, pentru înțelegerea conținutului mântuitor al Crezului!”

Rostirea Crezului se încheie cu asigurarea vieții veșnice pentru cei credincioși, de pe urma Întrupării, Răstignirii și a Învierii Fiului lui Dumnezeu. În ea se arată deplinătatea iubirii lui Dumnezeu pentru creația Sa. Mărturisind credința în ea mărturisim iubirea desăvârșită și veșnică a lui Dumnezeu față de noi. În vreme ce credincioșii rostesc Crezul, preotul rostește și el Crezul și ridică aerul de pe Sfântul Disc și de pe Sfântul Potir, legănându-l deasupra lor. Natura cosmică nu mai acoperă pe Hristos Mântuitorul care se jertfește și se clatină de teamă în jurul Lui. Iubirea lui Dumnezeu revelată prin Hristos cel întrupat și jertfit se cunoaște în vremea mărturisirii a ceea ce a făcut El pentru noi și prin această arătare descoperită a jertfei și Învierii lui Hristos. Arătarea lor descoperită pune în stare de cutremur toată creația, inclusiv cea îngerească, amintind de cutremurul ce s-a petrecut la răstignirea și Învierea Domnului, când îngerul a ridicat piatra de pe mormânt (Matei 27,51;28,2). De aceea, după articolul al V-lea al simbolului („Și a înviat a III-a zi, după Scripturi”) încetează clătinarea „aerului”. Învierea a fost actul cel mai minunat și mai iubitor al Prea Sfintei Treimi față de om și față de creația Sa.

Dat fiind cuprinsul său doctrinar atotcuprinzător, Crezul pe care îl rostim cu evlavie în sfintele locașuri de comuniune cu Dumnezeu și despre care învață cu dragoste elevii la ora de religie, a înlocuit toate celelalte forme de mărturisire a credinței până la anul 381, generalizându-se, într-un timp foarte scurt, prin lucrarea Providenței divine, în cultul Bisericii Ortodoxe de pretutindeni.

1630 d’ans du Concile II Ecuménique (Constantinople – 381) Résumé

Le Concile II Ecuménique a été convoqué de l’empereur byzantin Théodosius I, à Constantinople en 381, où ont participé 150 synodes.

Au Concile I Ecuménique (325), le président a été le Saint Eustatius de l’Antiochie et le Saint Alexandre de l’Alexandrie.

Au Concile II Ecuménique le président de la grande rencontre a été le Saint Grégoire du Nazianz (330-389). Les participants du Concile II Ecuménique après avoir confirmé entièrement la doctrine trinitaire de la Nicée – 325, exprimée dans le Symbole de la Foi, sur Dieu le Père „le

Créateur et le Providence, sur Jésus Christ, le Fils du Dieu incarné et le Sauveur du monde out condamné l'haéresie du Macedonius et out proclamé expressivement la dogme sur la Saint Esprit, la troisième personne de la Sainte Trinité (article VIII du Symbole de la Foie).

Bibliografie selectivă

1. Pr.conf.dr. Ștefan C. Alexe, **Sfântul Atanasie cel Mare. Împlinirea a 1600 de ani de la moartea sa, în Mitropolia Moldovei și Sucevei**, anul 1973, nr. 11-12;
2. Pr. Nicolae Chifăr, **Istoria Creștinismului**, vol. II, Iasi, Ed.Trinitas, 2000;
3. Pr.prof. Ioan Rămureanu, **Sinodul I Ecumenic de la Niceea de la 325. Condamnarea ereziei lui Arie. Simbolul Niceean, în Studii Teologice**, anul 1987, nr. 1-2;
4. Idem, **Lupta Ortodoxiei contra arianismului de la Sinodul I Ecumenic până la moartea lui Arie**, în *S.T.*, anul 1961, nr. 1-2;
5. Idem, **Sinodul al II-lea Ecumenic de la Constantinopol (381). Învățătura despre Sfântul Duh și Biserică. Simbolul Constantinopolitan, S.T** (1969), nr. 5-6;
6. Diac. Constantin Voicu, **Problema homoousios la Sfântul Atanasie cel Mare**, în *Mitropolia Olteniei*, anul 1963, nr. 1-2;
7. Pr. Nicu Dumitrescu, **Cele șapte personalități de la Niceea (325)**, Cluj, Ed. Napoca-Star, 2001;
8. Pr. Emanoil Băbuș, **Introducere în Istoria Bisericească Universală**, București, Ed.Sophia, 2003;
9. Eusebiu de Cezareea, **Vita Constantinii**, în **Scrieri**, Partea a II-a, trad. și note de Radu Alexandrescu, în colecția „P.S.B”, vol. 14, București, Ed. IBMBOR, 1991;
10. Sfântul Ambrozie, **Despre Sfântul Duh**, trad. rom. de Vasile Răducă, București, Ed. Anastasia, 1997;
11. Pr.Prof Dumitru Radu, **Hotărârile dogmatice ale sinodului II Ecumenic(381) – sinteză a învățăturii de credință în spiritualitatea ortodoxă, în B.O.R.**, anul 1981, nr. 7-8;
12. Pr.prof. Dumitru Popescu, **Aspecte noi în problema „Filioque”**, în *Ortodoxia*, anul 1974, nr. 4;
13. Pr.prof. Dumitru Stăniloae, **Relațiile treimice și viața Bisericii**, în *Ortodoxia*, anul 1964, nr. 4;
14. Idem, **Studii catolice recente despre Filioque**, în *S.T.*, anul 1973, nr. 7-8;
15. Idem, **Spiritualitate și comuniune în Liturghia Ortodoxă**, Craiova, Editura Mitropoliei Olteniei, 1976.